

PERAST, GRAD LEGENDI

Ima u Boki jedno mjesto koje se rijetko posjećuje, a koje bi se moglo nazvati duhom nekadašnjeg bitisanja. To je Perast, u podnožju Ilijinog brda, kaže putopisac Holbah.

Legende o drevnom Perastu, dugogodišnji novinar Tomislav Grgurević počeo je da sakuplja šezdesetih godina 20. vijeka i povremeno ih publikovao, ali nije razmišljao da će ih sakupiti dovoljno za knjigu legendi. Društvo prijatelja grada Perasta, koje se tom publikacijom prvi put pojavilo kao izdavač, najbolje što su tražili za štampu, našli su kod velikog poznavaoaca Boke, gospodina Grgurevića, koji je iz mnoštva bokeljskih legendi koje je sabirao sa velikom ljubavlju i entuzijazmom, za tu publikaciju izdvojio 12 o Perastu, njegovoj istoriji, plemstvu i građevinama.

Saznao ih je od starih ljudi, pomoraca, ali i nalazio u mnogim dokumentima, knjigama, novinama.

“Ostao je nepoznat čak i milenijum u kojem u Perast stigoše ljudi iz dalekih područja, zaustaviše se, počеше graditi grad, živeći svoj život i ostadoše u legendama o rođenju Perasta... Ne samo legende koje dođoše iz prošlosti da bi pričale o rađanju i bitisanju grada i ljudima što ga učiniše poznatim, nego i istorija, govore da je Perast jedno slavno, dugovječno, bogomdano lijepo naselje. Grad je oduvijek bio legendarna tajna satkana od dramsko-poetskih zapleta u kojima se mnogostruko ukrštaju ljudske sudbine dobra i zla, pobjede i nesreće, nepredvidljiva događanja sa neizvjesnim krajem.”¹

Legenda koju je autoru ispričala Sofija Rosi, italijanski novinar »Rimske Republike«, zaljubljenica Boke, a posebno grada Perasta -Bog je stvarao svijet samo 6 dana. Sedmi, nedjelju, ostavio je da se odmori.

Tog dana kada je gledao ono što je stvorio, ponosno je zadržao pogled na Boku, ali je u jednom trenutku osjetio da tu nije baš sve dorečeno, da i pored svoje posebne želje da ona bude savršena, ipak joj nešto nedostaje. Dugo je razmišljao i na kraju odlučio da najatraktivnijem dijelu Boke, nadohvat Perasta i Veriga podari dva ostrva. I zaista, oni mogu poticati samo od jednog posebnog nadahnuća prirode ili od same ruke Božije.

“Perast je grad na kamenu i moru. Ovdje vječno udaraju valovi ritmom koji podsjeća na muziku prošlosti što stiže iz pravca Veriga, odakle su stalno dospijevala sva dobra i zla. Legenda kaže da kada se nijesu mogli drugačije odbraniti, Peraštani su ovdje razapeli lance da bi spriječili prilaz nepoželjnima. Verige su, kazuju sage, bile Božija pomoć peraškim ratnim pregaocima. Međutim, one nijesu nikad zaustavljale dobronamjerne da dođu prijateljima. Plava pučina je za sve Peraštane minulih epoha bila prava lutrija, a svaki od njih, obavezno opredijeljen da bude pomorac, bio je zaveden u Božijim knjigama kao ratnik. Oni koji su imali više borbi, bili su srećnici koji su poput Bujovića, Zmajevića, Martinovića, Smekije, Viskovića, Kokolje, doputovali u legende, tamo se ugodno smjestili i ostali da žive do dana današnjeg.”

Dok sa balkona palate Bujovića, gledamo drevni grad, peraška ostrva dva i Verige, na ulazu u rajski predio, sunčanog ljetnjeg dana, Tomislav nam priča legendu vezanu za ovu građevinu.

-Kad je izgrađena palata, u njoj je održan pir, na kojem su svi izrazili oduševljenje ovom najljepšom građevinom u Boki. Vicko Bujović pitao je realizatora gradnje, poznatog arhitektu Frondija, da li bi mogao izgraditi ljepšu od njegove palate. Odgovorio je da bi mogao, sa iskustvom koje je stekao gradeći ovu. To je bilo dovoljno da ga ubije. Plemić, ali i silnik, bacio ga je sa balkona palate i ugasio se na samom početku njenog postojanja, život graditelja najljepše barokne palate.

Pitamo Tomislava koliki je udio legendi u sveukupnim čarima Perasta. - Boka je nevjesta Jadrana, kazao je još 1906. Aleksa Šantić. I zaista je tako. Ovdje je ljepota gdje god se čovjek okrene. Pogledajmo ulaz iz pravca Veriga. Ili drugu stranu, ili treću stranu. Sve je to lijepo i veoma je bogata istorija grada. Lijepo, stare građevine, karakteristične kuće za pomorski i primorski ambijent. Sve, dakle, najljepše. Ali, legende još su više uljepšale tu lepotu, kaže Tomislav.

Slika na naslovnoj strani knjige »Perast-legendi«, takođe, ima svoju simboliku. Na morskoj pučini, negdje na Pacifiku, naslikao je pomorac Andrija Bilafer, iz Društva prijatelja grada Perasta. Obišla je svijet i našla utočište u njegovom domu, a kad je vidio, Tomislav je insistirao da se nađe na naslovnoj strani njegove knjige, priča nam Andrija i nastavlja: - Ovo što je ovdje, dovoljno je da ispuni jedan život. Da dobijete jedno nadahnuće, da komunicirate sa prošlošću... Mislim da bi čovjek trebalo da se osjeća, a ja se tako osjećam - povlašćeno, što živim u Boki.

Neposredno poslije rata u drevni grad stigla je prva dama Amerike, Eleonora Ruzvelt, a tom prilikom domaćin joj je bio veliki poznavalac Boke don Ivo Luković. Gledajući predio rekla je - Ovdje je 5 minuta do 12. Ali, nikad više kazaljke sata neće biti pomjerene. Ovaj grad će vječno živjeti.

Perast je bio uvijek, izuzev kada se ratovalo, najtiši grad Boke. Danas ga pokriva jedna čudna melanholijska umrlog i napuštenog kraja, iako je za vrijeme punog bogatstva i živog pomorstva, bio i te kako živ. U sve većoj samoći grada, odzvanja korak pustim ulicama, pjacama i gradskim portom, gdje se rijetko i automobili zaustavljaju. I novim putem, u stijenu iznad grada usječenim, zaobilazi se Perast...

Tragajući, pronalazeći, sakupljajući, Tomislav nije naišao na sistematski sakupljene legende o Boki. Izgleda da ih je on prvi sabrao, obnarodovao i sačuvao od zaborava. Feljton u dnevnom listu "Publika" je o legendama Boke Kotorske, gdje se fokus na dvije teme – nastanak i nestanak bokeljskih gradova i na to kako su određena mjesta dobila ime.

Spomenici peraški i kapetanske palate, stare ulice, tvrđava Sv. Križa, zamak Bujovića, palata Viskovića, mandračići, skalinade, porat, barokne građevine i crkve, potvrđuju da žitelji grada nijesu pogriješili kada su se u davna vremena opredijelili za plavu pučinu i hljeb pomorski sa sedam kora. Ali, nikada pomorac odlazeći jedrenjakom sa peraške rive nije znao što će ga zadesiti. Da li će se vratiti da bi našao vječni mir na Sv. Đorđu ili će zauvijek ostati u plavetnilu mora.

Utisak je da u posljednje vrijeme mrtvi grad ipak živi i da se njegovi stanovnici bude iz letargije. Istina, u Perastu je bitisanje isto što i rulet. Doduše, ne ruski, nego obični, u kojem se ne gube glave, nego slava i bogatstvo. Postoje godine, decenije, kada se gubi, a potom i vrijeme kada se dobija. Niko nije otkrio pobjedničku, dobitničku kombinaciju toga okretanja. Perast je gubio i dobijao. Ljudski je vjerovati da će ponovo postati ljubimac sreće. Uostalom, ovdje se radi da se protjera propadanje i udahne gradu novi, pravi život, kakav je živio sve do polovine prethodnog vijeka.

Perast koji je rođen u legendama živi legendarni, starački, osobenjački, originalan život ispunjen stradanjima, herojstvima, vještinama, otporima i ljubavima onih koji su ušli u istoriju i u legende. Zna se, o tome nema dileme, živjeće Perast dok je sunca i mjeseca, vječno!

¹ Citati u ovoj reportaži preuzeti su iz knjige »Perast-grad legendi« Tomislava Grgurevića.